

עירוב תבשילין - הלכה למעשה - שיעור 760

I. מקור ויסודות הענין

(א) **עיינ בביצה** (ט"ו): דהטעם שתקנו חכמים עירוב תבשילין לרבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב ולרב אשי כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת ק"ו מיו"ט לחול

(ב) **עיינ בפסחים** (מ"ו): דהאופה מיו"ט לחול רב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה דאמרינן הואיל ולרב חסדא אופה מיום טוב לשבת משום דצרכי שבת נעשין ביו"ט מן התורה אבל מדרבנן אסור אטו מיו"ט לחול ולכן העירוב תבשילין מועיל לרב חסדא משום היכר. והבעל המאור בפסחים (מ"ו): כתב דוקא על איסור דאורייתא צריך ע"ת דגזרו אטו איסור דאורייתא אבל על בישול דרבנן אפילו מיו"ט לחול אינו אלא איסור דרבנן וממילא מיו"ט לשבת הוי גזירה לגזירה ואינו צריך ע"ת וע"ע במאירי (שס ז"ה זו היא) וכו"כ הרמב"ן במלחמות דצריך ע"ת אפילו על בישול דרבנן ועוד כתב הבעל המאור דמחלוקת דרבה ורב חסדא תלויה במחלוקת דרבא ורב אשי דלרבה התקנה של ע"ת הוא משום כבוד שבת כרבא ולרב חסדא משום גזירה משום כבוד יו"ט כרב אשי

II. הלכה למעשה נוגע לעירוב תבשילין

(א) **להניח ע"ת למי שאינו מבשל כלום לשבת** שהכל נעשה מערב יום טוב עיינ במועדים וזמנים (ז - קכ"ג) שכתב דתלמיד חכם פירסם כרוז שלא להניח ע"ת ומ"מ כתב צריך להניח ע"ת ובברכה לרבא לטעמיה מפני כבוד שבת וגם לטעם דרב אשי שע"י כן נזכר שאין לבשל בחינם מיו"ט לחול ועוד כיון שהותרה לו לבשל ביו"ט לכבוד שבת ואף דאינו צריך ההיתר מ"מ הותרה לו לברך ודמהאי טעמא דקדק האר"י ז"ל לעשות בכל ע"ש עירוב חצרות ובברכה דמ"ש מעירובי חצרות דפשוט דגם מי שאינו נראה לו בע"ש שייצטרך לטלטל בשבת בודאי מותר לברך על העירוב כיון שע"י יש לו ההיתר בידו לכן הע"ת מצוה דרבנן וצריך לקיימו אפילו אם אינו צריך לבשל מיום טוב לשבת וע"ע בשש"כ (ל"ה - ה"ה פ"ג) בשם הגרשז"א דע"ת לא חשיב בגדר מצוה והברכה היא רק מפני שהעירוב מועיל בעשיית מלאכה ולכן אם אינו חושב כלל לעשות מלאכה אין מקום לברך וכו"כ הגר"מ פיינשטיין בעם התורה (חונת ח' מדש"ס דף ט"ז) וע"ע בכף החיים (סקק"ג) דתלוי במחלוקת (צסעיף י"ט) בענין הדלקת נרות ולכן העצה הנכונה דצריכים להזהר להשאיר תבשיל אחד או מים לבשל אותו ביום טוב לכבוד שבת ולהניח ע"ת בברכה לכל הדעות וכו"כ האג"מ (ה - כ - כ"ו) דאינו מצוה מ"מ יותר טוב שיתחייב עצמו כדי שלא יצא מזה קלקול

(ב) **לענין בנים נשואים אצל הוריהם** ואורחים אצל בעליהם ואורחים במלון אם חייבים לערב ובברכה עיינ בא"א מבוטשאטש (תקכ"ז - ז) דנוטה לומר דהקילו חז"ל בעירוב אחד לאיש וכל בני ביתו ושאר אנשים הסמוכים על שלחנו כדי שיזכור לברור מנה יפה כרבא וזר ורחוק לומר שכל אחד צריך לערב ולא עדיף מנר חנוכה דלאיש וכל בני ביתו מועיל נר אחד וכאן אין שייך מהדרין מן המהדרין והמחמירין יבקשו מבעל הבית שיזכה להם ע"י אחר או יניחו ע"ת בעצמם בלי ברכה (שו"ת משנה הלכות ז - ט"ד זד"ה ולפוס ריהטא) ואמנם קנין מעות אינו מועיל (נציב חיים) כ"כ השו"ע (שס"ט - ה) לענין ע"ת דע"ת וע"ת אינם מצוה כנר חנוכה וכעירובי תחומין אלא זהירות בעלמא

(ג) **לענין הסמוך על שלחן בעל הבית לאכילה** אבל השינה והדלקת נרות בבית אחר עיינ בשו"ת באר משה (ז - דף ע"ג) שכתב דמי שאוכלים אצל קרוביהם אבל לנים בדירתם והיא מדלקת בדירתה וגם הוא נוטל טליתו וכיוצ"ב לבית הכנסת טוב מאד שיניחו ע"ת עם ברכה לעצמן וכודאי נכון שיזמינו לעצמן במטבח שלהם טעע חם או קאפפי לצורך שבת

(ד) **לענין עירוב תבשילין רק להדלקת נרות - עיינ בשו"ע** (תקכ"ז - י"ט) דמי שלא

עירב מותר להדליק נר של שבת (ב"י מדברי הרמב"ם) שלא הצריכו עירוב אלא לצרכי אכילה או משום שהוא נהנה מתוספות אור בשעת הדלקה ביום טוב ויש חולקין (הרא"ש והר"ן פרק ז' זצ"ה) וצריך להחמיר ולעשות כהעצה ז"ל הנ"ל ועיין באג"מ (ה - ל"ז - ט) דבלא ע"ת לא תדליק אפילו נר אחד מאחר דאיכא אור חשמל ותשתתף בפרוטי

(ה) לענין להתיר מלאכות שאינם מצרכי תיקון סעודות שבת ע"י ע"ת - עיין בד"מ (תקכ"ח - ה) דדבר שהוא דומה לתיקון סעודה כגון אפייה ובישול מתירין וכשיטת הר"ן בביצה (שס) ומשמע דלא התיר דברים שאינם לתיקון סעודה כמו הוצאת בגדים מיום טוב לשבת ולכן מטעם זה אין מערבין עירובי חצרות ועירובי תחומין ביו"ט אמנם דעת האו"ז דטעם דאין מערבין עירובי תחומין הוא דכל דבר שאסור ביו"ט אינו יכול לעשותו לשבת דמהאי טעמא ביצה אסורה מיו"ט לשבת דלא מהני ע"ת (ע"ת הערוך דף מ"ג) ולכן הוצאה מיו"ט לשבת מותר ע"י ע"ת אמנם הרמ"א (תקכ"ח - ז) הכריע לאיסור כשיטת הר"ן כ"כ המג"א והמ"ב (סק"ג)

(ו) לענין דברים שאסורים משום טירחה כמו קיפול הטלית - דעת הצ"ח (צ"ה ט"ו: ד"ה וזירושלמי) וכ"כ רע"א דאין צריך אפילו ע"ת משום דגזרו רק על מלאכות גמורות ולא על שבות קל כטירחה והמ"ב (ש"ז - י"ז) הביא תחילה דעת הא"ר דצריך ע"ת ואח"כ הביא דעת הרע"א דמותר אם היא סמוכה לשבת אפילו בלא ע"ת ולא כמו שכתב הדעת תורה (שס) לפקפק ע"ז ופסק כשיטת המג"א הנ"ל דאוסר אפילו טירחה כמו קיפול הטלית ולכן אין מועיל הע"ת ולמעשה יש להקיל כמשמעות המ"ב

(ז) לענין הדחת כלים - עיין בשו"ע הרב (תק"ג - ג) דקיל יותר מקיפול בגדים ומדברים שאינם מלאכה כאפייה ובישול ואפילו להר"ן והמג"א מותרים משום דנחשבים הם כמכשירי הסעודה או אפילו כאוכל נפש עצמו משא"כ הקיפול בגדים או גלילת ספר תורה דבע"ת מותר

(ח) לענין בורר - עיין בבה"ל (תק"י ד"ה אס רג"ה) דיכול לברור ביו"ט על שבת ע"י ע"ת אמנם השו"ת באר משה (ח - ר"ז) כתב דזה תלוי במחלוקת אם יש איסור בורר ביו"ט דלהרשב"א והט"ז אסור ולהמ"מ והמג"א מותר אמנם בדברים שאינם אוכל נפש אפשר לדברי הכל אסור משום דלא אמרינן מתוך (עיין נשיטור 153)

(ט) לבשל בערב שבת סמוך לחשיכה לרבה אסור דלא שייך לומר "הואיל" ולא מועיל הע"ת אמנם לרמב"ם שפסק כרב חסדא דצרכי שבת נעשין ביום טוב יכול לבשל ע"י הע"ת וביו"ט שני יש לסמוך על המקילין (עיין בבה"ל תקכ"ז ד"ה ע"י) וגם הרא"ש סבר כרב חסדא

(י) בדיעבד מותר להניח עירוב זה בספק חשיכה (תקכ"ז - ה) ובברכה (מ"ב רס"א - י"א ובבה"ל)

(יא) מצוה מן המובחר לקחת מתבשיל שנתכשל בכוונה כדי לקחת ממנו לצורך ע"ת (בה"ל תקכ"ז - ד"ה עדשים)

(יב) העירוב מתיר לבשל לשבת רק ביום ששי אבל לא ביום ה' שהוא יו"ט ראשון (תקכ"ז - י"ג)

(יג) דעת המג"א וסעייתו דאם לא אמר בהדין ערובא דאינו יכול לבשל לשבת ודעת המהרש"ל וסעייתו דהאמירה של בהדין אינו רק מצוה בעלמא ואינו מעכב ואבאר

(יד) בן חוץ לארץ בא"י ביו"ט שני מוטל עליו לערב ע"ת בכרכה ואם הוא אורח אצל בן א"י אין צריך ע"ת ורק אם הדליק נרות מניח ע"ת בלא ברכה ואם שכח לערב מותר לומר לו סתם לבשל כיון שלגבי בן א"י ה"ז היתר גמור (שש"כ ל"א - הערה פ"ה) ועיין באג"מ (ה - ל"ז - ט)

(טו) מי שלא הניח ע"ת יש חמשה אופנים לתקן הדבר ואיזהו עדיף (ל) ע"י שליח (ב) ידי תנאי (ג) גדול העיר (ד) יבשל הרבה בקדרה אחת (ה) מקנה קמחו לאחרים

נפסם לעלוני נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא בר' יעקב ארזכי ע"ה ודאי אורתי כאלה רחל בר' גרשון חנוך הפניק הכפן ע"ה
ולעלוני נשמות אחי היקר ר' איסר זאב בר' אליעזר ליפא ע"ה